

Hallintovaliokunta 16.3.2010

Hallituksen esitys 106/2009 vp ampuma-aselain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta sekä YK:n ampuma-aseita, niiden valmistusta ja kauppaa koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan hyväksymisestä.

Lausunto

NRA Kansallinen Kivääriyhdistys ry

1. Yleisiä huomioita

Hallituksen esitys on laadittu kiireessä käyttäen perusteena Jokelan ja Kauhajoen joukkomurhia. Surmaajat käyttivät pienoispistooleita ja kummallakaan surmaajista ei ollut aiempaa historiaa eikä taustaa ammunnan harrastuksesta. Molemmilla oli kuitenkin mielenterveysongelmia, joiden olisi tullut vaikuttaa luvan myöntäjiin. Molemmat luvat myönnettiin Sisäasiainministeriön Arpajais- ja asehallintoyksikön (AAHY) valmisteleminen laittomien aselupakäytäntöjen yhtenäistämisohjeiden (AYO) mukaisesti. Ohje oli nostettu voimassaolevan ampuma-aselain yläpuolelle ja viranomaiset oli veloitettu noudattamaan ohjeita, minkä vuoksi aseluvat oli myönnetty ilman riittävää taustojen tarkistusta ja lain edellyttämää henkilöönkäyvää harkintaa.

Lain muutoksen on synnyttävä aina tarpeesta. Sääntelyn tarpeellisuudesta on tehtävä puolueeton arviointi ja sitä on verrattava myös kansalaisten perusoikeuksiin. Esityksen valmistelu on tapahtunut kokonaan virkamiestyönä ja ilmeisen heikko lainvalmistelun taso on juuri tämän vuoksi havaittavissa koko esityksessä. Voimassaoleva ampuma-aselaki valmisteltiin tiiviissä yhteistyössä asealan asiantuntijoiden kanssa. EU:n asedirektiivi 2008/51/EY sekä YK:n tuliasepöytäkirjan asettamat vaatimukset ovat pienillä muutoksilla implementoitavissa olemassaolevaan ampuma-aselakiimme.

2. Esitys perusoikeuksien kannalta

Voimassaoleva ampuma-aselaki rakentuu aseusoikeuden luvanvaraisuuteen. Eduskunta on ampuma-aselain kautta hyväksynyt aseusoikeuden kaikkine siihen liittyvine oikeuksineen huomioiden sen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kautta. Perustuslaissa ei ole nimenomaisesti säädetty aseusoikeudesta, mutta perustuslakivaliokunta on todennut nykyisen ampuma-aselain käsittelyssä että tarkoitus ei ole tätä oikeutta rajoittaa.

Aseusoikeus perustuu kansalaisten perusoikeuksiin harrastustoiminnan, kilpailun, urheilun ja reserviläistoiminnan osalta. Metsästysoikeus on erikseen laissa määritelty oikeus, mikä perustuu maanomistusoikeuteen. Suomalaiset metsästäjät omistavat noin 28% koko maapinta-alastamme. Suomen kansalaisilla on oikeus metsästää myös valtion mailla ja vesialueilla. Metsästystä voidaan harjoittaa vain metsästyslaissa ja -asetuksessa hyväksytyillä välineillä, joihin kuuluvat ampuma-aseet. Metsästysoikeuden rajoittaminen on omaisuudensuojaan puuttuva toimenpide omaisuuden käyttöoikeuden rajoittamisen kautta.

Perusoikeuksien kannalta pidämme äärettömän vaarallisena esityksessä esilletuotua kotirauhan suojan piiriin tunkeutumista, perusteena aseiden ja osien säilytyksen tarkastustoiminta. Esityksellä luotaisiin järjestelmä joka ei sallisi viranomaisen toimien estymistä edes matkustamisen tai muualla väliaikaisesti asumisen perusteella, jotka kuitenkin perustuvat henkilökohtaiseen liikkumisvapauteen ja vapauteen valita asuinpaikka. Poliisi voisi tehdä tarkastuksia asianosaisen läsnäollessa ja voimakeinoja käyttämättä, niitä tehtäisiin säännöllisesti. Kyse on hallinnollisista

tarkastuksista, sillä esityksen perustelujen mukaan aseita säilytetään kotona. Erityisen tärkeäksi asia muodostuu sen vuoksi, että kotiin kohdistuva tarkastus kohdistuu luvanhaltijoihin, koskien kuitenkin kaikkia tiloja ja kaikkia samassa osoitteessa asuvia henkilöitä. Esitys ei millään tavoin rajoita muiden havaintojen tekemisiä eikä niistä tehtäviä johtopäätöksiä. Tällainen toimenpide on perusoikeuskäytännössä kotietsintä. Perustuslain 10.3§ mukaan poikkeamiselle asetetaan välttämättömyysedellytys jolle on yksilöitävä ja perusteltava rikosepäily.

Perustuslain 13§ turvaa yhdistymisvapauden, jota pidetään keskeisenä demokratiaperiaatteena Suomessa. Se sisältää oikeuden liittyä lailliseen yhdistykseen tai olla liittymättä. Yhdistyksen jäsenyys on siis aina vapaaehtoisuuteen perustuva ja edellyttää eri tahdon ilmaisua. Julkisoikeudellisten tehtävien siirtäminen yhdistyksille on käytännössä mahdotonta harvaanasutussa maassa, huomioonottaen sen tosiasian että tehtävästä ei voida eikä pystytä maksamaan palkkaa eikä yhdistyssidonnaiselle suorittajalle ole mahdollista siirtää lainmukaista virkavastuuta.

Ampuma-aseet muodostavat Suomessa huomattavan omaisuuserän. Ampuma-aseet ovat irtainta omaisuutta joiden omistusoikeutta perustuslaki suojaa. Ampuma-aseita on hyvin eri hintaisia, alkaen jopa alle sadan euron käyttöaseista, päätyen yli sadantuhannen euron metsästysaseisiin. Asekokoelmissa saattaa olla erittäin arvokkaita aseita, joiden hintaa ei ole mahdollista edes arvioida. EU-maassa Saksassa perillinen voi saada oikeuden pitää hallussaan perimänsä ampuma-aseet ilman käyttöoikeutta.

Perusoikeuksien kannalta lupaviranomaisen oikeus hankkia esityksen 45§ mukaan lääketieteellinen arvio luvanhakijan henkilökohtaisesta sopivuudesta on jätetty hyvin avoimeksi aikajänteen suhteen. Vaikka lupaviranomaisen on saatava suostumus luvanhakijalta tietojen hankkimiseen, ilman suostumusta lupaviranomainen tulee käyttämään hallinnollista harkintavaltaa, jolloin hankkimislupaa ei tulnaisi missään olosuhteissa myöntämään, ja koska tarkennuksia ajankohdasta ei ole, lupaviranomaisella olisi mahdollisuus laajentaa päätöksensä koskemaan takautuvasti ennestään voimassaolevia lupia.

Lakiesitys ja asetusteksti yhdessä ovat puuttuvan täsmällisyytensä vuoksi ongelmallisia perusoikeuksien kannalta. Soveltuvuudesta on myös ongelma luvanhaltijan oikeusturvan kannalta, sillä sen sisältöä ja tarkoituksenmukaisuutta ei ole määritelty.

3. HE106/2009 kokonaisuutena

Esityksen valmistelussa ei ole suoritettu perusoikeuksien vertailuja. Viranomaiskeskeisyys ja kansalaisten perusoikeuksien loukkaukset ovat selkeä viesti aseluvan haltijoille Suomessa. Esityksen ilmiselvä tarkoitus on radikaalisti vähentää kansalaisten oikeutta harrastaa ja pitää hallussa ampuma-aseita hyväksyttäviin käyttötarkoituksiin, riippumatta siitä kuinka selkeästi he yksilötasolla osoittavat olevansa sopivia ampuma-aseiden omistajiksi.

Eräs asedirektiivin kannalta tärkeimmistä aseluvan haltijaa koskevista kysymyksistä on aseluvan peruuttamisen peruste. Direktiivin mukaan henkilö joka on vaaraksi itselleen tai muille on sopimaton pitämään hallussaan ampuma-asetta. Lupien määräaikaisuus on käytännössä lupien peruuttamista ennaltamääritellyn ajanjakson kuluttua, ilman direktiivin tarkoittaman sopimattomuusvaatimuksen täyttymistä.

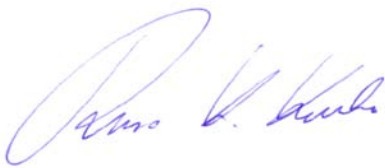
Esitykseen sisältyvistä lainsäädännöllisistä toimenpiteistä on kansainvälisesti jo kokemusta mm. Englannin, Etelä-Afrikan, Belgian ja Australian osalta. Missään tapauksessa ei tällaisten periaatteiden käytöstä lainsäädännössä ole havaittu positiivisia vaikutuksia. Sen sijaan negatiiviset

vaikutukset, erityisesti yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta, sekä lain kunnioituksen yleisessä heikkenemisessä että ampuma-aseiden valvonnan mahdollisuuksien romahdettua, ovat heijastuneet suoraan väkivaltarikollisuuden raaistumisessa ja yleistymisessä. Oikeusperiaatteiden vastaisen lainsäädännön horjuttava vaikutus tasapainotilaan luvattomien vrt. luvallisten ampuma-aseiden houkuttelevuudessa on havaittu avaintekijäksi lainsäädännön vaikutuksia arvioitaessa.

Valvonnan resursseihin ja mahdollisuuksiin nähden esityksen sisältö on äärimmäisen epärealistinen eikä perusteettomien ja jopa suhteettomien vaatimusten noudattaminen ole todennäköistä; lakia joka tosiasiallisesti heikentää lainkuuliaisuutta oikeusperiaatteiden rikkomisen kautta ei voida hyväksyä. Esitys on kokonaisuutena niin huonosti valmisteltu että sen korjaaminen on käytännössä mahdotonta.

Esitys tulee valmistella kokonaan uudelleen asiantuntijoiden kanssa. On tärkeää ymmärtää että esityksen valmistelleet virkamiehet Sisäasiainministeriön asehallintoyksikössä ovat valmistelleet esityksen yksinomaan itselleen, oman etunsa mukaisesti. Objektiivisesti tarkastellen esityksen sisällöstä hyötyy ainoastaan sen valmistelija, ei toimenpiteiden perusteiksi esitetty yleinen järjestys ja turvallisuus. Esitämme että esitys jätetään pöydälle.

Kunnioitavasti,

Runo K Kurko
Puheenjohtaja
NRA Kansallinen Kivääriyhdistys ry

Liitteet:

1. Lausunto ehdotuksesta ampuma-aselainsäädännön 20.4.2009
2. Liite edellämainittuun: Perustuslain vastaisuudet ja lainvalmistelu
3. Liite edellämainittuun: Hallituksen esityksen yleisperusteluista
4. Liite edellämainittuun: Analyysi määräaikaisten aselupien vaikutuksista
5. Liite edellämainittuun: Analyysi, ”muu ampuma-ase” 6§ 2 momentin kohta 12
6. Liite edellämainittuun: Analyysi lääkärin lausunnosta
7. NRA ry:n ehdotus kansanedustajille ja ministereille ampuma-aselain muuttamiseksi 20.11.2007